

POSUDEK NA DIPLOMOVOU PRÁCI:

MOUDROST A ČASOVÁ PERSPEKTIVA

Wisdom and Time Perspective

Autorka práce: Ing. Bc. Petra Topková

Vedoucí práce: Mgr. Kateřina Lukavská, PhD.

Posuzovaná diplomová práce má 103 stran textu a 6 stran příloh. Práce má všechny formální náležitosti: čestné prohlášení, strukturovaný obsah, český i anglický abstrakt, logicky uspořádanou teoretickou i výzkumnou část, diskusi závěrů a velmi bohatý seznam literatury (celkem přibližně 160 titulů z toho 150 zahraničních, literatura se týká především nejnovějších titulů).

Volba tématu:

Diplomová práce Ing. Topkové se zabývá souvislostmi mezi časovou perspektivou a moudrostí. Obě témata jsou badatelsky závažná a zasluhují si pozornost. Téma časové perspektivy a vztahu jedince k budoucnosti je považováno za jednu z nejnáročnějších psychologických problematik a je mu v zahraničí i u nás již poměrně dlouho věnována velká pozornost, přesto je v této oblasti ještě mnoho nedořešeného. Tématu „moudrosti“, na které se autorka především zaměřuje, je sice v psychologii a zvláště u nás věnována pozornost až teprve nedávno, je však také velmi dlouho tematizováno a to především ve filosofii a mnoha náboženstvích. Důležitým přínosem autorky je i ověření diagnostické Třídimenzionální škály moudrosti. Složitost problematiky „moudrosti“ komplikuje také pestrost laického uchopení v běžném životě a literatuře a zatím i určitá nejednotnost ve vymezení psychologického konceptu moudrosti. Autorka v práci prokazuje citlivost k specifickým vynořujícím se problémům zkoumané problematiky a zabráňuje tím jednostrannému zjednodušování daného tématu.

Obsahové zpracování:

Autorka při analýze zkoumané problematiky postupuje velmi logicky a systematicky. V teoretické části autorka analyzuje moudrost jako psychologický koncept, nejdříve stručně popisuje vývoj konceptu moudrosti, pozornost však věnuje především přehledu teoretické tematizace problematiky moudrosti v současné psychologii a vymezení hlavních pojmů, se kterými pracuje ve výzkumné části. Jak autorka uvádí (s.10), existuje v současnosti celá řada různých konceptualizací, některé pouze na úrovni teorií, jiné empiricky testované. Tyto konceptualizace se od sebe výrazně odlišují, čemuž odpovídá množství definic moudrosti a způsobů diagnostických strategií při zjišťování moudrosti. V dosud přesně neujasněném pojmu

moudrost bude pravděpodobně pro autorku, bude-li se tématu dále věnovat, což doporučuji, spočívat hodně úkolů. Výběr prezentovaných koncepcí je promyšlený, výstižně a přitom stručně podaný, zaměřuje se i na popis empirických výzkumů. Autorka představuje implicitní pojetí moudrosti, které definuje jako představy běžné populace o tom, jaké vlastnosti s moudrostí souvisejí, koho si představujeme jako moudrého člověka, a explicitní teorie, což jsou teorie vytvořené vědci. Pro příští práci je možné zvážit i jiné uchopení implicitních a explicitních pohledů a sice jedinci či jedincem skryté a jen částečně uvědomované teorie (implicitní - subjektivní teorie) a vědomí dostupné teorie moudrosti (explicitní – zjevné uchopení problému). Autorka v práci diskutuje společné komponenty teorií a prezentuje velmi zajímavé odborné diskuse: rozlišení moudrosti jako osobní moudrost a moudrost obecnou či moudrost jako osobnostní rys nebo kontextuální proměnná. V teoretických východiscích se autorka zaměřuje i na způsoby zkoumání moudrosti a diskusi nad možnostmi operacionalizace dané problematiky. Práce s odbornou literaturou je na velice dobré úrovni, autorka má velmi dobrý vhled do zahraniční literatury, odkazy v textu jsou korektní a jejich tlumočení svědčí o patřičném porozumění.

Druhá kapitola teoretické části je věnována časové perspektivě. Stručně představuje koncepci časové perspektivy v psychologii a především se věnuje konceptualizaci a operacionalizaci časové perspektivy Zimbarda a jeho uchopení tzv. „balancované časové perspektivy“. Jde o výbornou Zimbardovu myšlenku, ale i ona na sebe váže při diagnostice určité problémy (srov. např. Urbanová 2016). Autorka diplomové práce se nad nimi také zamýšlí například tím, že uvádí její variantní zjišťování. Doporučuji v budoucnu zvážit při jejím zjišťování limity Zimbardova dotazníku. Při hledání řešení by mohla být inspirující operacionalizace časové perspektivy Nuttinem. Na konci druhé kapitoly se autorka věnuje úvahám o vztahu moudrosti a časové perspektivy a tím otevírá prostor mnoha dalším otázkám, do empirické části správně vybírá jen otázku základní souvislosti mezi časovou perspektivou člověka a moudrostí, které operacionalizuje pomocí dotazníku S-ZTPI a Třídímenzionální škálou moudrosti. Teoretická část tak tvoří funkční předpolí pro část výzkumně-praktickou.

Výzkumná část je přehledná a pečlivě zpracovaná. Cíle jsou stanoveny realisticky a byly v práci splněny. Výzkumné otázky a hypotézy jsou přehledně uvedeny. Výzkumný soubor byl vytvořen metodou dostupného výběru (vzorek tvoří 196 respondentů s výraznou převahou žen). Volba metodické strategie i konkrétních postupů je vyložena, dokumentována a kriticky posouzena. Výzkumné metody jsou podrobně popsány a zvláště oceňuji, že je věnována pozornost jejich psychometrickým charakteristikám, což je především badatelsky důležité u Třídímenzionální škály moudrosti (3DŠM), která byla přeložena z anglického originálu a psychometricky ověřena na českém vzorku. V statistickém zpracování autorka vedle základních postupů popisné statistiky funkčně využívá i sofistikovanějších statistických postupů. Z metodologického hlediska využívá výzkum především kvantitativní přístup. Výsledky výzkumu jsou logicky uspořádány a seriózně prezentovány. Ojedinele by bylo možné zjemnit dikci prezentace výsledků, například na straně 85, v celkovém kontextu je však prezentace v pořádku. Pozitivně oceňuji i kapitolu shrnující výsledky a diskusi, kde se výsledky a pointy vyjasňují a hledají se další možnosti budoucí práce na problematice. Výsledky výzkumu mají badatelský přínos, především mohou napomoci k výstavbě nových výzkumných

hypotéz (otázek), a napomáhají operacionalizaci dané problematiky a přesnějšimu uchopení pojmu moudrost. U moudrosti nejde jen o otázku možností jejího rozvíjení, ale jde také o to umět ji rozpoznat, cítit a respektovat. To vše si vyžádá ještě mnoho práce.

Formální úprava.

Práce je psána výstižným, kultivovaným způsobem, odborně správným, s minimem překlepů. Grafická úprava je promyšlená.

Námět pro diskuzi:

1) Moudrost je většinou konceptualizována jako komplexní schopnost uvažování, který zahrnuje mnohé schopnosti: například pracovat s protiklady, s nejistotou či s limity svého poznání, pestrostí příčin i následků atd., zároveň má moudrost pravděpodobně něco specifického, například schopnost určité pokory či zdrženlivosti a podobně. Teorie se těmito otázkami již zabývaly viz výše (osobní moudrost či moudrost obecná; moudrost jako osobnostní rys či kontextuální proměnná), k jakému chápání moudrosti se přikláníte? Chovají se moudří lidé vždy moudře či sehrává svoji roli i kontext situace a osobnostní konstelace jedince? Je pozitivní vztah k druhým, snaha jim pomoci nutnou podmínkou moudrosti? Jde jen o nesourodý výčet otázek, které mi letí hlavou, autorku poprosím o stručné vyjádření svého vidění některého z naznačených problémů.

2) Při dalším výzkumu uvažujete o longitudinálním výzkumu. Co od longitudinálního, případně smíšeného kvantitativně-kvalitativního výzkumu v dané oblasti očekáváte? Pokuste se zvážit výhody a nevýhody zvolené metodologie pro danou oblast.

ZÁVĚR

Celkově hodnotím diplomovou práci Ing. Bc. Petry Topkové velmi kladně. Práce splňuje na vysoké úrovni všechny požadavky kladené na diplomovou práci na PedF UK – odpovídá svým rozsahem, obsahem i způsobem zpracování. Doporučuji autorce ve výzkumné činnosti v dané oblasti pokračovat.

V Praze dne 8.8.2018

Doc. PhDr. Isabella Pavelková, CSc.